

Pavao Maček – Ivan Jurković, *Rodoslov plemića i baruna Kaštelanovića od Svetog Duha (od 14. do 17. stoljeća)*, Mala biblioteka, knjiga 2, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod 2009., 291 str.

U ediciji *Mala biblioteka* Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest pod uredništvom Marije Karbić objavljena je u Slavonskom Brodu 2009. g. knjiga Pavla Mačeka i Ivana Jurkovića pod naslovom *Rodoslov plemića i baruna Kaštelanovića od Svetog Duha (od 14. do 17. stoljeća)*. Time autori nastavljaju svoj zajednički rad koji su započeli studijom o Berislavićima od Vrhrike i Male Mlake (*Radovi HAZU Zadar* 48 /2006./, str. 285-341). Kaštelanovići su bili jedna od najstarijih obitelji Križevačke županije iz koje su dosta često birani slavonski vicebanovi. Rodonačelnik Petar zvan Kaštelan dolazi u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo kao vitez Ludovika Velikog te se ženi Anom od roda Pakračkih, zbog čega je dobio od njezina oca i strica posjede Szentlélek (Sveti Duh) i Demechkfelde (Dimičkovinu) u Križevačkoj županiji, što je postalo kasnija osnova obiteljskih posjeda.

Knjiga je strukturalno podijeljena na tri cjeline: prvu čine uvod (9-39) i kratice (41-51), koje se nalaze prije rodoslovne rasprave (53-231), a nakon toga slijede kao prilozi *Summary* [Sažetak na engleskom jeziku] (233-239), rodoslovna tablica (240-241), korišteno gradivo (243-256), dok se na kraju nalaze kazala: popis imena rodoslovlja Kaštelanovića (257-277), imensko kazalo (278-283) te kazalo mjesta i mjesno određenih pojmova te službi i naslova (284-288).

Prije središnjeg dijela knjige, genealoške rasprave, nalazi se *Uvod* (9-39), koji se dijeli na nekoliko potpoglavlja. Autori najprije napominju da su podacima o Kaštelanovićima pristupili na isti način na koji su napravili svoju zajedničku studiju o Berislavićima od Vrhrike i Male Mlake. U prvom potpoglavlju *O imenima i pojmovima* (10-19) analiziraju imena i imenski predikat Kaštelanovića. Tumačili su pojam roda u genealoškom smislu, pa su tako koristili imenski pridjevka Kaštelanović za sve potomke Petra Kaštelana, utemeljitelja roda. Pozabavili su se i pitanjem kako je hrvatska historiografija nazivala rod jer su im ime različiti autori izvodili na različite načine (npr. Kaštelanović, Kaštelanfi, Kastelanfi, Kastellanfy), dok su većinom prihvatili njihov imenski predikat od *Svetog Duha*. Naime, u latinskim izvorima pojavljuju se isključivo u mađariziranom obliku – *Castellanffy*, *Castelanfy*, itd., a iz pisma pisanog glagoljicom Krste Frankopana iz 16. st. saznajemo da je hrvatska verzija njihova imena bila Kaštelanović. Na jednak način, njihov je imenski predikat bio u mađarskoj verziji – *Zenthlelek* (vrlo rijetko se imenuju kao *de Sancto Spiritu*). Nadalje, objašnjavaju kako se obiteljsko ime Kaštelanovića kao takvo pojavilo u 15. st., ali se često koristi za sve pripadnike roda, a ne samo potomke starije grane roda, potekle od Ladislava Petrovog. U potpoglavlju *O korištenim izvorima* (19-22) detaljno su objasnili u kojim su sve arhivima pronašli podatke o plemićima od Svetoga Duha. Budući da njihov arhiv nije sačuvan, autori su se koristili registima iz Patačićeva arhiva jer su oni naslijedili dio arhiva Kaštelanovića ženidbenim vezama, a danas se ti podaci nalaze u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Osim toga, dosta podataka o Kaštelanovićima nalazimo u ispravama Hrvatskog državnog arhiva, i to onima vezanim uz pavlinski samostan u Gariću, ali i ispravama Zbirke isprava i protokola Zagrebačkog i Čazmanskog kaptola u Kaptolskom arhivu u Zagrebu. Donijeli su i popis zbirki diplomatskih izvora iz Mađarskog državnog arhiva u kojima su pronašli sporadične podatke o Kaštelanovićima. Nadalje, u potpoglavlju *O pisanju imena i nadnevcima* (22-23) opisali su i način na koji će navoditi podatke u genealoškoj raspravi. Maček i Jurković napominju kako su sva imena kroatizirali, ali radi

lakšeg snalaženja čitatelja, donose u zgradama mađarsku, latinsku ili njemačku verziju danog imena. Dodali su i druge važne podatke, poput datuma rođenja i smrti, poznatog broja djece te sve vrste podataka do kojih su mogli doći, kronološkim slijedom. U potpoglavlju *O vrijednostima dosadašnjih podataka o rodoslovlju Kaštelanovića* (23-34) autori daju pregled već zastarjelih rodoslovlja navedenog plemićkog roda. Naime, već je Aleksandar Patačić objavio dio genealogije u svome radu *Arbor generationis de Bikzad* te je zbog ženidbe Nikole od Sv. Duha Anom od Bisaga prikazao njihove izravne potomke. Autori su u izvorima pronašli potvrdu navedene genealogije, osim u slučaju Ane Krbavske, koja je u Patačićevu tekstu pridodana Jurju Kaštelaniću kao supruga. Patačićeva genealogija je iznimka jer obično nalazimo samo dijelove rodoslovlja u raznim diplomatskim ispravama, ali i s njima treba oprezno postupati jer su nastajali za praktične svrhe, obično u imovinskim sporovima, kako napominju i sami autori. Ukazuju na zanimljivu ispravu koja donosi pet generacija Kaštelanovića iz Zbirke rodoslovlja iz Hrvatskog državnog arhiva, a nastala je na temelju danas izgubljenog spisa u kojem se dijele potomci Nikole od Sv. Duha, zadnjeg muškog člana mlađe grane. Konačno, u završnom potpoglavlju *Kratki pregled rodoslovlja plemića od Sv. Duha* (34-39) Maček i Jurković donose, osim podataka o Petru zvanom Kaštelan, i kratke kronološke preglede novih loza koje su utemeljila njegova dva sina – stariju (potomci Ladislava) i mlađu (potomci Stjepana Adama). Potomke od Ladislava možemo pratiti do 17. st., a nakon prve polovice 16. st. više ne nailazimo na muške potomke potekle od Stjepana Adama.

Maček i Jurković, radi boljeg snalaženja u genealoškoj raspravi, donose popis kratica arhivskih zbirki i fondova, objavljenih zbirki te literature u poglavlju pod nazivom *Kratice* (41-51).

Slijedi glavni dio djela, *Rodoslovna rasprava* (53-231), gdje se donose podaci o pojedinim članovima obitelji. Započinju s podacima o već rečenom Petru zvanom Kaštelan, o kojem nakon kronološkog slijeda podataka donose i detaljno kritičko tumačenje navedenih dokumenata. Objašnjavaju tko se sve od navedenih potomaka imenovao u odnosu na njega te kada se prvi put spomenulo prezime kao oznaka za pripadnike roda. Kada je moguće, ukazuju i na relevantnu literaturu vezanu uz neki problem ili osobu. Nakon Petra Kaštelana navode se podaci o njegovoj supruzi, Ani Pakračkoj, zahvaljujući kojoj su Kaštelanovići i dobili Sv. Duh. Toga se principa pridržavaju i kod ostalih članova roda; nakon izravnog člana obitelji navodi se i njegov supružnik. Podaci slijede generacije, počevši od najstarijeg potomka. Od sedamdeset članova roda četrdeset i dvojica bila su muškog spola, a dvadeset i osam ženskog. Osim toga, saznajemo i za njihove bračne partnere, i to deset supruga ženskih članica i dvadeset supruga muških. Radi boljeg snalaženja u tekstu, autori su izradili i rodoslovnu tablicu (240-241).

Hrvatskoj historiografiji nedostaje povjesničara i drugih stručnjaka koji se bave proučavanjem područja kako srednjovjekovne, tako i današnje, Slavonije te njezina plemstva. Zbog toga je djelo Pavla Mačeka i Ivana Jurkovića svakako vrlo vrijedan doprinos proučavanju slavonskih plemićkih rodova općenito, ali i jer premašuje opseg genealoških rasprava zbog svojega detaljnog tumačenja i stavljanja u povijesni kontekst pojedinih članova obitelji. Autorima treba čestitati i na detaljnoj izradi studije i pratećih pomagala za lakše snalaženje u podacima o pojedinim Kaštelanovićima.

Suzana Miljan